

ERDÉSZETI LAPOK

a magyar erdészegylet

K Ö Z L Ö N Y E.

Negyedik évfolyam.

VII. füzet.

Julius 1865.

A kisjenői uradalom erdőségei.

Az orsz. magyar gazdasági egyesület által mult évben kiadott jószágismertetés után nem tartjuk érdektelennek t. olvasóinkat ez uradalom erdőségeivel megismertetni.

A kisjenői uradalom erdőségei Arad vármegyében az északi szélesség $45^{\circ} 59'$ — $46^{\circ} 41'$, a keleti hosszúság $38^{\circ} 34'$ — $40^{\circ} 11'$ fokai közt területnek el, s általában sík és lapályos fekvésűek. Az egész erdő terület 8928 katastralis hold (1600 □ ölével), melyből azonban a kopár részekre 272 holdat leszámítva, a tulajdonképi erdő-terület 8656 katastralis hold.

Talaja: általában véve mély fekvésű korhanyos iszap talaj, mely $\frac{2}{3}$ részben agyag, $\frac{1}{3}$ részben pedig szik.

Az erdőségek a fehér és fekete kőrös, valamint a Töz és Szartos kiöntéseinek legnagyobb részben ki vannak téve; bár helylyel közszel találtatnak oly magasabb fekvésű egyes pontok is, melyek az áradásoktól mentvék. Említett folyók ugyan nem igen hajókázhatók, mindazáltal talp és kalodásfa szállításra kisebb nagyobb mérvben alkalmasok; — újabb időben különösen a Feketekőrösön jelentékeny faszállítási forgalom kezd kifejlődni.

A kisjenői erdőterület egyes részei a következők:

1. a *somosi* erdő kerület 1375 $\frac{1}{10000}$ hold a fehér Kőrös jobb partján egy tagban fekszik, azonban a többi erdőrészeztől külön van szakadva.

2. a *szintyei* terület $1306 \frac{314}{1000}$ hold a Tőz által két részre van osztva;

3. az *ágyai* terület $3139 \frac{960}{1000}$ hold, melynek nyugoti határait a Tőz metszi át;

4. a *miskei* terület két tagban:

a) a *lunka de hulumburi* erdő rész $877 \frac{857}{1000}$ hold;

b) a *lunka de zsósz* erdő rész $1249 \frac{979}{1000}$ hold, egészben tehát $2127 \frac{236}{1000}$ hold a Tőz, Szartos és Leveles folyócskák által határolva;

5. a *zerindi* terület szétszórt részekből van alakulva, nevezetesen:

a) a *zerindi* erdő részecske $79 \frac{717}{1000}$ hold és a *gyertyánosi* erdő rész $202 \frac{356}{1000}$ hold — összesen tehát $281 \frac{1073}{1000}$ hold, egymással közvetlen összeköttetésben a Fekete-Körös jobb partján fekszenek.

b) a *fokerdői* a Fekete-Körös balpartján $704 \frac{1496}{1000}$ hold, a *zerindi* erdő terület tehát egészben $986 \frac{969}{1000}$ hold. —

Az egyes erdő-területek 4 öl szélességű utak által 100 holdas területekre ($1100 \square$ öllel számítva) vannak felosztva, még pedig a mennyire a helyiség engedte többnyire négyszegű rendes formában. Az erdők körülete pedig 4—6 láb széles védárkokkal van körülsánczolva.

A faneemetek illetőleg: uralkodó a tölgy, — ez után jön a nyír — gyertyán, — elszórtan pedig a kőris és szil; — a miskei területben a szikesebb helyeken cser is fordul elő.

Átlagban véve az erdő 0,5 részét teheti a tölgy, 0,3 részét a nyír, 0,2 részét a többi vegyes neműek. Általában véve pedig a fák szépen diszlenek és sebesen nőnek.

Az erdőkezelés és felügyelés az erdészeti hivatal személyzet közvetlen vezetése és felügyelete alatt áll; — az erdészeti hivatal személyzete következő:

főfelügyelő főerdőmesteri címmel	1
kerületi erdőmester	5
erdész segéd	3
vadászlegény	11

összesen...20

egyen, kik az erdőkezelés minden teendőit megosztva, az erdőművelést folytonosan fokozott virágzásban tartják.

A fordák a fanövés szerint különbözök: a somosi, szintyei és miskei kerületekben 80 évesek, az ágyai kerületben pedig 100 éves.

A jelenlegi évi *fatermés* 7367 öl (ölét 80 tömköblábbal számítva) — azonban egy pár évtized óta a fakelendőség lanyhulván, alig van rá eset az újabb időben, hogy az egész évi illetőség levágatott volna, — hozzájárult még e körülményhez az, hogy a még mindig tartó folytonos irtások is évente jelentékeny famennyiséget hoznak forgalomba. — Reménylhető azonban, hogy a tiszavidéki vasut a fakelendőséget emelni fogja.

Az uradalmi szükséglet az évi vágásnak rendszerint $\frac{1}{3}$ dára tehető.

Az *eladási piaczkok*, a helybeli kelendőségen felül: Simánd, hol a szeszgyár és serfőzés évente jelentékeny mennyiséget emészt fel, továbbá Békésmegyének faszegényebb vidékei és pusztái.

A favágás november hóban kezdődik, s elegendő munkaerő hiányában rendszerint martius közepén végződik.

A *favágók* rendszerint szabad vállalkozók; — a fa fűrészelte-tik; a fűrész és rásplyt az uradalom kölcsönzi a munkásoknak.

A *vágásbér* 36 hüvelykes öl tűzi fa után a következő;

a) a hasábfa öle 84 krtól 1 ftig;

b) az ágfa öle 52–62 kr.

Minden tűzi, épület és szerszámfa az illető vágási utra hordatik ki és ott rakatik össze, s egész az elárusításig ott tartatik.

A tűzi fa szállításbère minden különbség nélkül ölenkint 20—30 kr. (De hová? a vágási utra vagy a közelebbi főpiacra? Sz.)

Az eladási árak a különböző kerületek szerint különbözök — azonban mindent egybe számítva több évi átlag után a fa ára a következő:

a) *hasábfa*

egy öl gyertyánfa..... 4 ft. 40 kr.

„ „ tölgyfa..... 3 „ 46 „

b) *ágfa* (Prügelholz)

egy öl első rendű..... 3 ft. 65 kr.

„ „ másod rendű..... 2 „ 63 „

„ „ harmad rendű..... 2 „ 10 „

c) *épületfa*

első rendű egy köbláb 14 kr. 15 kr.

másod rendű „ „ 11 „ 12 „

d) *szerszámfa*

kőris- és szilfa egy köbláb 14 kr. 15 kr.

gyertyánfa „ „ 7 „ 8 „

Erdőmívelési rendszer.

Az erdőmivelés a kisjenői uradalomban 1840-től kezdődik, s a mívelés nemcsak az erdő-foltok és kopár helyek beültetésére s kiegészítésére szorítkozik, hanem egész kerületek is átmíveltetnek; mint például a zerindi kerületben a fokerdői rész.

Nagyobb mérvben a tölgy és kőris tenyésztetnek, míg a csermakk csak úgy szóratik közbe.

Az átmívelés egészben eddig 1864 holdra terjeszkedik, és pedig átmíveltetett

1146 hold tölgy makkvetéssel 1-től 23 éves,

41 „ „ ültetés 1-től 23 éves,

450 „ kőrisfa ültetés 1-től 23 éves,

227 „ tölgymakkvetés ... 1-től 23 éves,

1864 hold átmívelés 1-től 23 éves.

A mívelési rendszer a következő:

A vágás alá került terület a levágás után 1—2 holdas részekbe osztatik fel és úgy irtatik ki; — az irtás alku szerint holdanként körülbelül 4 ft. készpénzért és a kiirtott fáért hajtatik végre; — a kiirtott terület az irtónak 4 évre bérbe adatik, holdanként 2 ftért azon kikötés mellett, hogy az első három évben csak kapás-növényeket, a 4-dik évben azonban kalásznövényt termesztethet benne.

A négy évi termés után kötelesek a bérlők mindjárt ősszel a földet felszántani és megfogasolni, és jól elkészítve az erdőmivelés alá bocsátani.

A makk 6 lábnyi szélességű sorokban s 1 lábnyi távolságban kapa után rakatik le.

A makk-sorok közei 3—4 évig tengeri termésre fordíttatnak azon okból, hogy a tengeri míveléssel a fasorok is folytonosan ingyen míveltessenek, miután a tengeri termelők ez időközre semmi bért sem fizetnek, hanem ezért kötelesek a csemete mívelést annál

pontosabban végrehajtani, a mit annál lelkiismeretesebben meg is tesznek, mert jól tudják, hogy a föld ingyen használatát csak azok kapják meg, a kiknek mívelése után az új ültetvények szépen diszlenek. —

Az első vetés után mutatkozó hiányok kipótolása és foltozása a 3-ik és 4-ik években kezdetik meg s leginkább kőrisfával töltetnek ki, melyek már előre a mívelés alatti tér közelében iskolában neveltetnek.

A 6 lábnyi széles soroknál holdanként 1 mérő — a 4 lábnyi széles soroknál pedig $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{3}$ mérő egészséges és csiraképes makk szükségeltetik.

A mívelési költségek, úgy a főmunkát mint a foltozást is ide értve:

a magvetésnél	3—3 ft. 25 kr.
az ültetésnél pedig	5—6 frtba kerülnek holdankint.

A fatermésen kívül vannak mellékjövedelmek is, melyeknek a hizlalás, a gubacs vagy suska termés, a szénatermés és a legeltetés.

A jó makktermés mintegy a 8-dik évben ismétlődik; — a makkoltatást a legeltetést és néha az erdei takarmány termést is az uradalom saját maga szokta felhasználni. A suska termés egyre-másra a 10—12-dik évben szokott újra megjönni.

A vadászat tilos s bizonyos meghatározott szabályok és alapelvek szerint az uradalom által gyakoroltatik.

A mi végre az erdő jövedelmét illeti ez az utóbbi 10 évi átlag szerint — ide számítva az eladásra szánt épület, törzs és szerszám fát, valamint a tűzifát s minden mellék jövedelmeket — nem különben az uradalom szükségletére felhasznált épület szerszám és tüzelő fát, valamint az uradalom által igénybe vett mellék jövedelmeket is együtt és egészben véve

összesen 28,981 ft., a kiadás pedig 11,580 ft.

marad tehát tiszta jövedelem..... 17,401 ft.

melyből egy holdra esik: összes jövedelem .. 3 ft. 34 kr.

kiadás 1 „ 33 „

tehát a holdankénti tiszta jövedelem 2 ft. 01 kr. osztrák értékben.

A kispénői uradalom összes erdőterületének kimutatása.

Fával benőtt		Kopár	Összesen	Épületek és rakhelyek	Hasznot nem hajtó t. i. folyók, árkok stb.	Az erdő területek összesen	A katala- stralis felmérés által meg- határo- zott jöve- delem oszt. ért.	Adó ki- számítás 16 %	Pótlék 1 ft. után 37 1/2 kral	Az adó összesen	Az összes erdőterület évi fatermése											
hold	☐ öl	hold	☐ öl	hold	☐ öl	hold	☐ öl	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	öl						
7073	848	1565	47	8638	895	17	348	272	713	8928	356	9822	—	1671	52	667	57	2339	9	7367		

A kisjenői uradalom 186% — vagy is 1860 július 1-től 1861 június végéig terjedő erdőkezelési jelentése:
186% évi fatermés.

	Épület és szer- számfa	Egész fatörzsek		Öl f a			Ágfa (Prügelholz)	Rőzsefa (Bürtelholz)	Másod rendü tűzifa				Az erdőből el- lopott fa értéke	Összesen egy ölet 80 közláb- ra számítva
	köbláb	darab		gyertyán- fa 3 láb	tölgyfa 3 láb	tölgyfa 1 ½ láb			ágfa	hulladék- fa	rőzse	szénfa		
				ö l					két fogatu kocsi				öleken	
Összesen	15345	71	1712	287 ⅘	3149 ⅘	175	778 ⅘	237 ⅘	190	912 ½	935 ½	39	10 ⅘	5310 ⅘

Eszrevételek az egyes vágásokra.

E rovat alatt részletesen elő van sorolva, hogy mindenik kerületben mennyi vágatott, s mennyi esett abból egy holdra s hogy végül mennyit lehetett volna a szabályszerű kezelés mellett levágni. Azon ismertetésből kitűnik, hogy a kisjenői uradalom összes erdősegeinek évenként levágható faterméséből még 4397 öl le nem vágott fülöslege maradt.

Az erdőmivelés és javítás összesen került 936 ft. 99 krba.

A kisjenői uradalmi erdőkből eladott különböző faneműek mennyisége és azok pénzértéke.

Összeg	Épület- és szerszámfa köbláb											Tővis				Ö l f a					2-sod rendű tűzifa					Pénzérték																		
												kerítés vessző		borona tővis		kerítés tővis																												
												kötővessző						gyertyánfa 3'			tölgyfa 3'		tölgyfa 1 1/2'		Ágfa			Rőzse		ágfa					hulladék		gally		szénfa		timáróser			
	d a r a b											kéve		szekér				ö l										két fogatu szekér					ft.		kr.									
	5266	71	2141	38	2	42	184	542	300	19	14	48	136	268 ⁶ / ₈	3117 ⁶ / ₈	23 ⁴ / ₈	1585 ² / ₈	186	190	892 1/2	939	39	19	21256	76 1/2																			

Erdei mellékjövedékek.

	Erdei szántóföld			Erdei kaszáló			Erdei legelő		Gyümölcs			Pénzérték	
	hold	ft.	kr.	hold	ft.	kr.	ft.	kr.	mérő	ft.	kr.	ft.	kr.
Összesen	262	595	76	480	970	30	91	62	407	81	40	1439	8

Erdei hizlalás: 10 heti hizlalásra beállított 330 darab öreg sertés s darabjaért 2 ft. díjt fizetve az összes jövedelem 660 ft.

Faszedésből bejött 393 munkanap, melyet 30 krral számítva összes értéke 117 ft. 90 kr.

Erdőpusztítási eset volt 191, melyből 138 hulladékfa lopás volt; a többi vegyes; az összes kártérítési ár 29 ft. 78 kr.

Vadászat: összesen lőttek 21 őzet, 34 nyulat, 17 vaddisznót, 2 farkast, 30 rókát, 2 nyestet, 5 macskát; melyekért a bejött összes pénzérték 334 ft. 90 kr.

Az uradalom saját szükségletére felhasznált különböző faneműek mennyisége és azok pénzértéke.

	Épület- és szerszámtá kőb- láb	d a r a b													szekér		Ö l f a					Pénzértéke		
		Szálla és lécz	Kerék talp	Küllő	Lőcs	Czölöp	Létrá fog	Vályu	Csolnak	Vágott gerenda	Vágott oszlopfa	Fűrészelt gerenda	Fűrészelt padló deszka	Karó	Csaptató	Vessző	Tővis	gyertyánfa 3 láb	tölgyfa 3'	tölgyfa 1 1/2'	Ágfa	Rőzse	ft.	kr
Összesen	600	60	2500	3600	100	550	6500	4	5	92	197	288	941	2000	375	25	93	28	1424	107	549	134	8021	71

Az uradalom saját szükségletére felhasznált különböző erdei mellékjövédékek mennyisége és azok pénzértéke: szarvasmarha legeltetés 73 darab 10 hétig, 66 darab 13 hétig, 176 darab 3 hétig; hetenkint 10 krral számítva darabját 211 ft. 60 kr. Sertés legeltetés 3000 darab 30 hétig — hetenkint 5 krral számítva darabját 4500 ft.; és így az összes érték 4711 ft. 60 kr.

A kisjenői erdők minden jövedeleinek összeze.

	Készpénzben bejött a pénztárba										Uradalmilag felhasználtatott								Egész összeg	
	faért		mellék jö- vedékért		vadászat- ból		bünte- tésből		összesen		fa		mellék- jövedék		faszedés- ből		összesen			
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.		
Összesen	21256	76	1739	8	334	90	29	78	23360	52	8024	71	5374	60	117	90	13511	21	36871	73

Melyből kitünik, hogy a kisjenői erdők brutto jövedelme 36871 ft. 73 kr.

Az erdőkre tett kiadások pedig a következők:

K i a d á s o k	ft.	kr.
Az erdészeti személyzet fizetése	1998	67
Termesztmények és ruházat	3780	20
Mivelési kiadások	936	99
Szállítási költségek	5006	25
Az eladott fából százalék	1289	45
Ssükséges eszközök	175	86
Irodai kiadások	57	35
Épület tartozás	300	—
Élelmezési kiadások	25	—
Az erdőmester számára szükségelt fogat	200	—
Nyugdíj és kegyadományok	198	20
Adó és pótdó	2810	49
Összesen	16778	48
vagyis: a		
Brutto jövedelemből	36871	73
Levonva a kiadást	16778	48
Marad tiszta jövedelem	20093	25

Ebből látni való, hogy a kisjenői erdők tiszta jövedelme 20,093 ft. 25 kr.; — mely tiszta jövedelmet a 8928 hold erdőre felosztva: lesz egy hold tiszta jövedelme 2 ft. 30 kr. és így az erdők holdankénti haszonértéke 36 ft. 80 krajczárban nyilvánul.